

Vergaderjaar 2009–2010

30 977

AIVD

Nr. 30

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 februari 2010

Door middel van deze brief informeer ik de Tweede Kamer over de hoofdlijnen van het AIVD-Jaarplan 2010. Het Jaarplan geeft inzicht in de aandachtsgebieden en werkerreinen en de ontwikkelingsrichting van de AIVD voor 2010. Het Jaarplan zelf is vanwege zijn inhoud staatsgeheim gerubriceerd en zal integraal worden gedeeld met de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer.

1. Inleiding

Het AIVD-Jaarplan 2010 is, net als in voorgaande jaren, onder mijn verantwoordelijkheid opgesteld op basis van risico- en trendanalyses van de AIVD zelf en behoeftestellingen vanuit samenwerkingspartners en belangdragers. Het is gelijktijdig met het jaarplan van de MIVD besproken en geaccordeerd in de Raad voor de Nationale Veiligheid en de Ministerraad.

Het AIVD-Jaarplan 2010 vormt een nadere uitwerking van het beleidsartikel 27 van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Tweede Kamer, 2009–2010, 32 123 hoofdstuk VII, nrs. 1–2).

De AIVD is per 15 juni 2009 gereorganiseerd. De reorganisatie was gericht op het optimaliseren en versterken van de besturing, de efficiency en effectiviteit en de interne structuren en processen van de dienst. De implementatie van de doelstellingen van de reorganisatie zal ook in 2010 nog de nodige aandacht vergen. De speerpunten in de verdere organisatieontwikkeling van de AIVD voor 2010 zijn het versterken van de effectiviteit en de flexibiliteit van de dienst.

De effectiviteit van de AIVD

Samen met de dienstleiding van de AIVD wil ik de effectiviteit en resultaatgerichtheid van de AIVD versterken en dit zichtbaar maken. In dit

kader zijn prestatie-indicatoren in ontwikkeling op het terrein van onder andere de allocatie van mensen en middelen, de interne samenwerkingsgerichtheid, de inlichtingenpositie op de verschillende aandachtsgebieden, de beleidsopvolging van de AIVD-producten, de mate van samenwerking met toonaangevende buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de informatiehuishouding van de dienst. Een aantal van deze indicatoren is opgenomen in de begroting van mijn ministerie. Daarover zal gerapporteerd worden in het jaarverslag van mijn departement. Over de voortgang met betrekking tot een aantal specifieke indicatoren zal de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten geïnformeerd worden. Een aantal andere indicatoren is voor intern gebruik, ten behoeve van de besturing van de dienst.

In ditzelfde kader zal de AIVD in 2010 ook investeren op innovatie op het gebied van technische inlichtingenmiddelen, zoals signals intelligence, internetonderzoek en cryptografie. Dit is onontbeerlijk voor het kunnen behouden of verder versterken van de operationele informatiepositie van de dienst in nationaal en internationaal verband.

Ik vind het van groot belang dat de AIVD op het terrein van de nationale veiligheid een gewaardeerde partner is voor het kabinet, departementen en andere overheidsinstanties, het bedrijfsleven, kennisinstututen, buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten en internationale veiligheidsinstanties. De AIVD moet er aan bijdragen dat zijn partners te allen tijde tijdig beschikken over een actueel, accuraat en betrouwbaar beeld van de risico's en dreigingen voor de nationale veiligheid, opdat zij adequate (beleids)maatregelen kunnen ontwikkelen en implementeren om deze risico's en dreigingen te voorkomen of te reduceren. Om die reden zal de AIVD beleidsmakers en andere belangendragers niet alleen informeren en alerteren, maar ook daadwerkelijk aanzetten tot het nemen van maatregelen.

Hiertoe zal de AIVD waar mogelijk in zijn producten meer dan voorheen ook handelingsperspectieven opnemen en de beleidsopvolging van zijn producten meten.

De flexibiliteit van de AIVD

Zowel de nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving, als de bedreigingen daarvan, als de maatschappelijke weerstand daartegen zijn in de loop der tijd aan verandering onderhevig. Een aantal belangrijke trends die impact hebben op de taakuitvoering van de AIVD zijn, bijvoorbeeld:

1. de internationalisering van de nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving en van de bedreigingen daarvan – die zich daardoor onverwacht snel, uit onverwachte hoek en op onverwachte wijze kunnen manifesteren;
2. het toenemend gebruik van hoogwaardige ICT- en wapentechnologieën door onderzoeksubjecten en partners van de dienst, waardoor de AIVD voortdurend moet blijven innoveren;
3. de steeds complexere en meer dynamisch leef- en werksituatie van mensen, hetgeen bijvoorbeeld de uitvoering van veiligheidsonderzoeken ingewikkelder maakt;
4. de toenemende bevraging van de dienst vanuit politiek, media en maatschappij.

De AIVD moet en wil flexibel inspringen op deze veranderende omstandigheden.

Vandaar het belang om op basis van eigen kennis en expertise en in overleg met partners frequent te bezien welke bestaande of nieuwe aandachtsgebieden en werkterreinen in welke mate aandacht behoeven.

Ik hecht er sterk aan dat de AIVD zijn aandacht richt op de onderwerpen die er toe doen. In tijden van snel veranderende en moeilijk grijpbare risico's en dreigingen moet de dienst tijdig nieuwe/potentiële risico's voor de nationale veiligheid (kunnen) onderkennen en zijn aandacht niet onnodig lang of diep op bepaalde fenomenen blijven richten. De dienst investeert daarom in onder andere trendanalyses, toekomstverkenningen en verkennend onderzoek en in een dienstbrede, eenduidige wegings- en prioriteringssystematiek ten behoeve van de (re)allocatie van mensen en middelen over de verschillende aandachtsgebieden en onderzoeken. Die wegings- en prioriteringssystematiek, die reeds in 2009 is ontwikkeld, draagt er zorg voor dat de AIVD snel en flexibel kan inspringen op veranderingen in het dreigingsbeeld, door afgewogen keuzes te kunnen maken met betrekking tot intensiveringen en extensiveringen van zijn aandacht op de diverse aandachtsgebieden.

Hieronder ga ik voor de belangrijkste aandachtsgebieden en werkerreinen van de dienst nader in op de hoofdlijnen van het AIVD-Jaarplan 2010.

2. Hoofdlijnen van het AIVD-Jaarplan 2010

2.1 De taken en werkerreinen van de AIVD

De taken van de AIVD zijn wettelijk bepaald en zijn beschreven in artikel 6, tweede lid, sub a t/m e, van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002). Kort samengevat heeft de AIVD de volgende wettelijke taken (de belettering is conform die van art. 6, lid 2, Wiv 2002):

A-taak: Onderzoek naar personen en organisaties die aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of andere gewichtige belangen van de staat.

B-taak: Uitvoeren van veiligheidsonderzoeken naar personen die vertrouwensfuncties gaan vervullen (en adviseren over de aanwijzing van die vertrouwensfuncties).

C-taak: Beveiligingsbevordering door het gericht met belanghebbenden delen en duiden van dreigingsinformatie en de bevordering van informatie- en verbidingsbeveiliging.

D-taak: Onderzoek betreffende andere landen.

E-taak: Opstellen van dreigings- en risicoanalyses ten behoeve van het stelsel Bewaken en Beveiligen (gericht de bescherming van personen, objecten en diensten uit het Rijksdomein).

De Wiv 2002 bepaalt dat de AIVD deze taken uitvoert in het belang van de nationale veiligheid. Hieronder moet in termen van de Wiv 2002 worden verstaan: «de bescherming van de democratische rechtsorde, dan wel de veiligheid of andere gewichtige belangen van de staat». De AIVD komt in beeld als een van deze (inter)nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving in het geding is, en vooral als de risico's of bedreigingen van deze belangen:

- heimelijk van aard zijn, oftewel: voor partijen die niet beschikken over de bijzondere bevoegdheden waarover de AIVD beschikt, niet of moeilijk zichtbaar (te maken) zijn;
- worden ingegeven door ondemocratische politieke intenties of gericht zijn op het via ondemocratische middelen proberen te veranderen of ontwrichten van onze samenleving;
- een majeure impact kunnen hebben of de (inter)nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving.

De Wiv 2002 bepaalt niet op welke aandachtsgebieden de AIVD in het kader van de A-taak onderzoek moet doen. De aandachtsgebieden van de dienst worden door de AIVD zelf – uiteraard in nauw overleg met de betrokken belangendragers – bepaald op basis van vanuit de eigen specifieke expertise uitgevoerde risicoanalyses, waarin de nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving, de risico's of bedreigingen daarvan en het bestaande weerstandsvermogen daartegen onderling worden afgewogen. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen wordt onder andere bezien of er al andere overheidsdiensten zijn die de desbetreffende dreiging in beeld brengen of proberen te reduceren.

De aanwijzing van vertrouwensfuncties geschiedt door de verantwoordelijke vakministers of werkgevers. De AIVD ondersteunt en adviseert hen daarin door middel van de «Leidraad aanwijzing vertrouwensfuncties» en impactanalyses waarin wordt nagegaan in hoeverre de nationale veiligheid vanuit een bepaalde functie kan worden geschaad.

De onderwerpen van onderzoek in het kader van de D-taak worden bepaald in de «Aanwijzing Inlichtingen Buitenland-taak» die de minister-president vaststelt in overeenstemming met de betrokken vakministers. Uiteraard gaat ook daar een proces aan vooraf, waarin enerzijds belangen en informatiebehoefte van de afnemers en anderzijds dreigingsinschattingen en operationele mogelijkheden en risico's van de kant van de AIVD (en de MIVD) worden afgewogen.

Met betrekking tot de C- en E-taak wordt op basis van enerzijds de eigen verantwoordelijkheid en expertise van de AIVD en anderzijds overleg met (onderdelen van) departementen keuzes gemaakt in bestuurlijke instanties, maatschappelijke sectoren of onderwerpen waarop de veiligheidsbevorderende activiteiten zich moet richten.

2.2 De focus van de AIVD in 2010

A-taak: Binnenlandse Veiligheid

De AIVD draagt er zorg voor dat zijn partners tijdig beschikken over een actueel, accuraat en betrouwbaar beeld van de risico's en dreigingen voor de nationale veiligheid, opdat zij maatregelen kunnen nemen om deze risico's en dreigingen te voorkomen of te reduceren. In dat kader zal de AIVD ook meer kennis op het niveau van fenomenen, trends en toekomstverkenningen met hen delen.

Terrorisme

Prioriteiten/intensiveringen

- Tijdig onderkennen van de jihadistisch-terroristische dreiging. Gezien het huidige dreigingsbeeld zal de focus in 2010 liggen op de internationale terroristische dreiging en de terroristische dreiging vanuit het buitenland, en meer in het bijzonder op:
 - de dreiging vanuit buitenlandse en internationale terroristische groepen en netwerken jegens Nederland of Nederlandse belangen in het buitenland;
 - van personen die vanuit Nederland op jihad gaan naar het buitenland of die van de buitenlandse jihad terugkeren naar Nederland.
- Samenwerkingspartners waar mogelijk in staat stellen om de terroristische dreiging te reduceren of weg te nemen. Hierbij geeft de AIVD in 2010 prioriteit aan het in stelling brengen van het Openbaar Ministerie en de Immigratie- en Naturalisatiedienst om een straf- of vreemdelingenrechtelijk traject te starten.

Gelijkblijvende of minder intensieve aandacht

- Onderzoek naar de endogene jihadistisch-terroristische dreiging (vanuit lokaalautonome netwerken) en naar de activiteiten van buitenlandse separatistischterroristische personen of groepen in of vanuit Nederland.

Radicalisme en extremisme

Prioriteiten/intensiveringen

- Onderzoek op het gebied van dierenrechtenextremisme en op dat van het steeds radicaler wordende verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid waarbij in toenemende mate actiemethoden uit het dierenrechtenextremisme worden overgenomen. Het doel is om geweldadige of intimiderende acties vaker vooraf te voorzien en de daarbij betrokken personen te identificeren.

Gelijkblijvende of minder intensieve aandacht

- Onderzoek op het gebied van links- en rechtsextremisme.
- Onderzoek naar radicale dawa-bewegingen en naar radicalisering binnen specifieke groeperingen.

Heimelijke activiteiten van vreemde mogendheden

Prioriteiten/intensiveringen

- Onderzoek naar inlichtingenactiviteiten van een aantal specifieke landen.
- Onderzoek naar:
 - ernstige aantasting politiek-bestuurlijke, ambtelijke integriteit, zowel van personen als van ICT-systemen.
 - ernstige aantasting van de integriteit van technisch-wetenschappelijke, economische en militaire potentieel kennis en vitale infrastructuren;
 - ernstige aantasting rechten ingezetenen, waaronder migrantengemeenschappen.
- Bevorderen dat ongewenste heimelijke activiteiten van andere landen in Nederland worden beëindigd door actief ingrijpen van derden of van de dienst zelf.
- Bevorderen van het veiligheidsbewustzijn en weerstandsvermogen bij overheden, bedrijfsleven en wetenschappelijke instellingen.

Gelijkblijvende of minder intensieve aandacht

- Onderzoek naar de politiesector als doelwit voor inlichtingenactiviteiten en naar inlichtingenactiviteiten in verband met de aanwezigheid van internationale organisaties in Nederland.
- Onderzoek naar aanleiding van incidenten.

Verkenkend onderzoek, fenomeenonderzoek en trendonderzoek

Prioriteiten/intensiveringen

- De AIVD wil op al zijn aandachtsgebieden meer investeren op verkenkend onderzoek, fenomeenonderzoek en trendonderzoek naar nog ongekende, potentiële risico's en dreigingen en zijn partners meer informeren over relevante uitkomsten hiervan. Hiertoe zal de AIVD zijn kennisnetwerk met toonaangevende kennisinstututen verder uitbouwen en beheren.

B-taak: Vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken

De doelstelling dat 90% van de A-veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke termijn van acht weken wordt uitgevoerd, blijft onverminderd van kracht. De AIVD streeft er naar dat de steeds bredere en grotere behoefte aan «screening» van personeel beheersbaar wordt gemaakt door alleen die functies als vertrouwensfuncties aan te laten wijzen die aantoonbaar de mogelijkheid bieden om de nationale veiligheid te schaden. Tevens wil de AIVD bevorderen dat de transparantie en verantwoording rondom de aanwijzing van vertrouwensfuncties en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken wordt vergroot.

Prioriteiten/intensiveringen

- Stimuleren dat werkgevers consequent gebruik maken van de Leidraad Aanwijzen Vertrouwensfuncties en de bestaande lijsten vertrouwensfuncties actualiseren. De AIVD zal dit ondersteunen door onder andere het opstellen van impactanalyses.
- De aanwijzing van vertrouwensfuncties en het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken transparanter maken, onder andere door het opstellen van leidraden en voorlichting naar werkgevers en werknemers.
- Uitvoeren van de pilotprojecten «opnemen van gesprekken in het kader van veiligheidsonderzoeken» en «functieclustering bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties».

C- en E-taak: Veiligheidsbevordering

Met betrekking tot het delen en duiden van dreigingsinformatie

De AIVD wil bereiken dat belangendragers in vitale sectoren en internationale organisaties (C-taak) en in het stelsel bewaken en beveiligen (E-taak) beschikken over een actueel, accuraat en betrouwbaar beeld van risico's en dreigingen teneinde hen in staat te stellen om en hen aan te zetten tot het zelf treffen van gepaste maatregelen. In dat kader zal de AIVD zich in 2010 onder andere richten op het verhogen van het veiligheidsbewustzijn in enkele geprioriteerde sectoren van het bedrijfsleven en de overheid. Tevens wil de AIVD bereiken dat zijn relevante partners op strategisch en tactisch niveau kunnen beschikken over het noodzakelijk handelingsperspectief om hun bijzondere informatie en maatschappelijk kritische processen te beschermen tegen ICT-gerelateerde dreigingen daartegen.

Prioriteiten/intensiveringen:

- Verhogen van de effectiviteit van de producten van de AIVD in termen van (beleids)opvolging, bijvoorbeeld door middel van samenwerking met vakdepartementen.
- Verbreden van het aantal departementen dat AIVD-producten en -diensten op het gebied van beveiliging van ICT-systemen afneemt, ook voor minder zwaar gerubriceerde informatie.
- Vergroten van het toezicht op (geautomatiseerde) gegevensverwerking van gerubriceerde internationale informatie.

Gelijkblijvende aandacht

- Opstellen en aan de NCTb leveren van dreigingsinformatieproducten met betrekking tot personen, objecten en diensten in het Rijksdomein in het kader van het stelsel Bewaken en Beveiligen.
- Halfjaarlijks aan de NCTb leveren van dreigingsanalyses ten aanzien van de sectoren uit het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding.
- Met betrekking tot verbindingsbeveiliging: Beveiligingsadvisering en productontwikkeling, -beoordeling en -evaluatie en invulling geven aan internationale verplichtingen op het gebied van informatiebeveiliging.

D-taak: Inlichtingen Buitenland

De Inlichtingen Buitenland-taak van de AIVD blijft erop gericht om de Nederlandse regering in staat te stellen om bij de totstandkoming van het buitenlandspolitieke beleid gebruik te kunnen maken van door de eigen inlichtingendienst verzamelde en/of geverifieerde en gevalideerde inlichtingen. De reeds bestaande afstemming en samenwerking met de MIVD en buitenlandse collegadiensten op dit gebied zal verder versterkt worden. Op het gebied van massavernietingswapens en hun overbrengingsmiddelen blijft het tegengaan van verwervingspogingen door de zogenaamde «landen van zorg» een belangrijke doelstelling.

Prioriteiten/intensiveringen:

- Inlichtingeninwinning ten aanzien van de landen uit de aanwijzing en het verder ontwikkelen en inhoud geven aan de *early warning/quick response*-taak (vooronderzoek); daarbinnen ligt de prioriteit op issues waarbij de Nederlandse regering eigen standpunten kan of moet innemen.
- Onderzoek naar de diverse (chemische, biologische, radiologische en nucleaire) wapenprogramma's van de landen van zorg.
- Informatieverstrekking aan het ministerie van EZ en samenwerking met binnenlandse partners op het terrein van exportcontrole en een veiligheidsbewustzijn-programma gericht op bedrijfsleven en wetenschappelijke instellingen.
- Voortzetten en intensiveren van de samenwerking met de MIVD en een aantal buitenlandse collegadiensten.

3. Tot slot

De AIVD rapporteert driemaandelijks over zijn activiteiten en bevindingen in zijn Driemaandelijkse Rapportages (waarin de focus ligt op de activiteiten van de dienst) en in het Nationale Inlichtingenbeeld (waarin de focus ligt op de bevindingen van de dienst). Beide rapportages worden gedeeld en besproken met de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van uw Kamer.

Verantwoording over de uitvoering van het jaarplan wordt afgelegd in het departementale jaarverslag van mijn departement en in het eigenstandige jaarverslag van de AIVD zelf.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
G. ter Horst